

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.11 (3131) ●

● ЧАЦВЕР, 26 сакавіка, 2009

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

У замежжы ахвотна купляюць беларускае
Айчынныя тавары прыйшлі на рынкі новых краін **Стар. 2**

Знічкі Айчыны
Стар. 3

Свята з ірландскім акцэнтам
Стар. 4

Сучасны погляд на сіваю даўніну

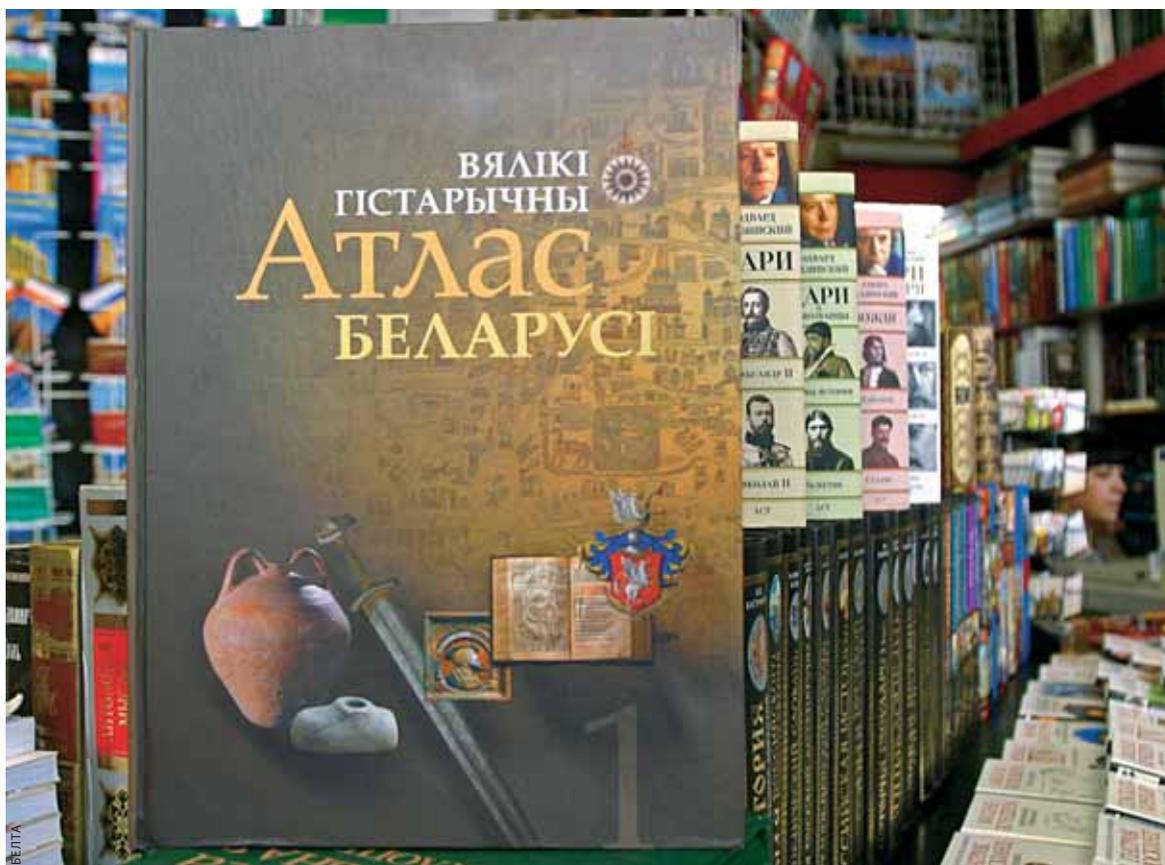
Выйшаў у свет першы том “Вялікага гістарычнага атласу Беларусі”

Дзмітрый Альфер

Гэта — сапраўдная падзея. І па той прычыне, што падобнага навукова-даведачнага выдання не стварала дагэтуль ніводная краіна на ўсёй прасторы былога Савецкага Саюза. “Вялікі гістарычны атлас Беларусі” дае магчымасць шырокаму колу грамадскасці зразумець гісторыю Беларусі ад старажытнасці да сучаснасці, акрэсліць месца беларусаў сярод іншых народаў.

Так, пакуль надрукаваны першы том Вялікага гістарычнага атласа Беларусі, які складаецца з двухсот пяцідзесяці старонак. На іх апісваюцца падзеі ад першабытнага перыяду і да сярэдзіны шаснаццатага стагоддзя. У выданні змешчана больш за шэсцьдзесят гістарычных картаў, распрацаваных сучаснымі вучонымі, а таксама дваццаць дзве ўнікальныя рэпрадукцыі старажытных картаграфічных дакументаў. Вялікую частку кнігі займае генеральная карта “Беларускія землі ў XVI стагоддзі”. Акрамя таго, чытачу прапанаваны тлумачальныя нарысы і храналогія галоўных падзей, якія адбыліся на беларускіх землях, пачынаючы ад каменнага веку і да 1569 года.

У цэлым “Вялікі гістарычны атлас Беларусі” будзе складацца з трох тамоў. Плануецца, што другі надрукуюць ужо ў наступным годзе. У гэтай частцы Атласа будзе асвятляцца адзін з самых цікавых і багатых на падзеі перыядаў — ад падпісання Люблінскай уніі і да рэвалюцыі 1917 года. Гэта час, калі беларускія землі паспелі пабываць і ў складзе Рэчы Паспалітай, і пад сцягам Расійскай імперыі. У апош-

Без сумненняў, атлас зойме сваё месца ў шэрагах айчынных гістарычных даведнікаў

нім томе змесцяць даследаванні сучаснай гісторыі. У кожнай частцы можна будзе знайсці самую поўную, дакладную і разгорнутую гістарычную інфармацыю.

Праца над стварэннем “Вялікага гістарычнага атласа Беларусі” пачалася тры гады таму. Цяжка нават падлічыць, колькі ўсяго філолагаў, гісторыкаў, картографістаў было задзейнічана ў даследаваннях. “Гэта сапраўды вялікая падзея як у развіцці беларускай картографіі, так і ў развіцці гістарычнай навукі, — гаворыць галоўны рэдактар “Вялікага гістарычнага атласа

Беларусі”, кандыдат гістарычных навук Вячаслаў Насевіч. — У першым томе фактычна па новаму асветлены перыяд першабытнай гісторыі: падаюцца не толькі чыста археалагічныя карты, як гэта было ва ўсіх папярэдніх выданнях, але і гістарычныя, якія адлюстроўваюць працэсы, што адбываліся на тэрыторыі краіны, якія вялі да фарміравання беларускага этнасу. Змешчаны гістарычныя карты пятнаццатых-шаснаццатых стагоддзяў. Атлас будзе цікавы не толькі для выкладчыкаў, навучэнцаў, але і для вучняў”.

Трэба адзначыць, што складальнікі “Вялікага гістарычнага атласа Беларусі” добра папрацавалі над стылістыкай мовы. Нарысы і тлумачальныя тэксты ў ім пададзены такім чынам, каб іх цалкам зразумелі нават школьнікі. З упэўненасцю можна сцвярджаць, што дзякуючы атласу тых, хто цікавіцца гісторыяй Беларусі, стане больш. А шматлікія новыя факты, невядомыя раней дэталі і нават адкрыцці, якія зрабілі навукоўцы, прыцягнуць увагу кожнага, хто хоць раз пагартае старонкі кнігі.

ВЕСТКИ

Калі аб’ядноўваюцца навукоўцы

Тэхнапарк Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта “Металіт” і навуковы цэнтр “Усход-Заход” Касельскага ўніверсітэта (Германія) плануецць стварыць сумесны Навукова-тэхнічны цэнтр.

Новая структура дазволіць пашырыць агульную даследчую працу і дапаможа прасоўванню на знешнія рынкі навуковых дасягненняў абедзвюх краін.

Стварэнне цэнтра стане чарговым этапам узаемадзеяння беларускіх і нямецкіх вучоных. “Металіт” і “Усход-Заход” і раней узаемадзейнічалі ў галіне інавацыйнай дзейнасці. Сёння супрацоўніцтва прадугледжвае таксама абмен навуковай інфармацыяй, садзейнанне трансферу новых тэхналогій, арганізацыю сумесных навуковых канферэнцый і семінараў.

Партнёры працуюць разам

Аксана Шыкуць

Мінскі гарадскі цэнтр занятасці, Шведская служба занятасці, Федэральная служба занятасці Расіі і Літоўская біржа працы будуць рэалізоўваць сумесны праект.

Ва ўмовах уплыву сусветнага фінансавана-эканамічнага крызісу рэалізацыя такога праекта стане актуальным крокам для развіцця рынку працы беларускай сталіцы. У аснову сумеснай працы пакладзены вопыт Шведскай службы занятасці. Праект будзе рэалізоўвацца па трох кірунках — збор інфармацыі аб вакансіях, складанне прагнозаў рынку працы і прадстаўленне інфармацыі беспрацоўным аб наяўных вакансіях. Сваімі напрацоўкамі падзяляцца таксама расійская і літоўская службы занятасці.

Перад тым як прыступіць да рэалізацыі праекта, эксперты са Швецыі правялі папярэдні аналіз рынку працы ў Мінску. Першапачаткова адабраны тры пілотныя аддзелы працаўладкавання ў буйных раёнах сталіцы. Потым адпрацаваныя тэхналогіі мяркуецца распаўсюдзіць па ўсім горадзе.

ДАМОЎЛЕНАСЦІ

Інвестараў усё больш

Мінскі абласны выканаўчы камітэт і Заходнепаморскае ваяводства Польшчы вызначылі сумесныя планы аб супрацоўніцтве рэгіёнаў.

Бакі маюць намер развіваць узаемавыгадныя адносіны ў эканамічнай, інвестыцыйнай, культурнай і турыстычнай сферах. Як вядома, гэта ваяводства размеш-

чана на паўночным захадзе Польшчы, дзе развітая суднабудаўнічая прамысловасць, а таксама сельскагаспадарчая вытворчасць і сфера паслуг. Рэгіён вельмі прывабны для турыстаў.

Старшыня Мінскага абласнога выканаўчага камітэта Леанід Крупец адзначае, што аналагічныя дамовы аб супрацоўніцтве падпі-

саны і з іншымі рэгіёнамі Польшчы. Дарэчы, цяпер на тэрыторыі вобласці ўжо дзейнічаюць шэсцьдзясят прадпрыемстваў з удзелам польскіх капіталаў. Інвестараў, зацікаўленых у наладжванні дзелавых сувязяў, становіцца ўсё больш. Напрыклад, каля беларускай сталіцы мэблевы гіпермаркет плануе пабудаваць польская кампанія

Scala Construction. Для рэалізацыі праекта ўжо вылучаны зямельны участак плошчай 10 гектараў. Праект будзе рэалізоўвацца ў некалькі этапаў. Толькі на пачатковай яго стадыі ў будаўніцтва будзе інвеставана 20 мільёнаў еўра. А ўсяго ў раёне Мінскай кальцавой аўтадарогі плануецца ўзвесці не менш чатырох гіпермаркетаў.

У студэнтаў — СВОЙ спадарожнік

Мемарандум аб супрацоўніцтве ў галіне касмічнай адукацыі падпісаны паміж Беларускім і Маскоўскім дзяржаўнымі ўніверсітэтамі.

Першым канкрэтным крокам па рэалізацыі дамоўленасцяў стане стварэнне і запуск універсітэцкага навукова-адукацыйнага мікраспадарожніка. Галаўнымі выканаўцамі праекта выступяць Цэнтр аэракасічнай адукацыі БДУ і Навукова-даследчы інстытут ядзернай фізікі МДУ.

Умовы і перспектывы такога амбіцёзнага праекта спецыялісты абмяркоўвалі ў Мінску. Вырашана, што частку апаратуры для студэнцкага мікраспадарожніка будуць ствараць беларускія навукоўцы, частку — расійскія. Эксплуатацыю і прыём інфармацыі з малога касмічнага апарата спецыялісты плануюць ажыццяўляць сумесна.

Навукоўцы плануюць выкарыстоўваць спадарожнік для вывучэння змяненняў у іанасферы Зямлі, а таксама асаблівасцяў яе святлення. На аснове гэтых дадзеных можна будзе прагназаваць землетрасенні, даследаваць праблему змянення клімату на планеце, вырашаць іншыя навуковыя задачы.

У Беларусі падобны праект будзе выконвацца ўпершыню. У Расіі ж вопыт па стварэнні студэнцкіх мікраспадарожнікаў ужо ёсць.

ЯК СПРАВЫ, ДЫАСПАРА?

Сябры збяруцца ў Алушце

10-гадовы юбілей адзначае адна з найбольш вядомых суполак беларусаў Kryma

Партэніцкі філіял Алушцінскага культурна-асветніцкага таварыства “Сябрына” вядзе радавод з 1999 года. Тады ўпершыню сабраў землякоў у бібліятэцы старажытнага пасёлка Партэніт заслужаны работнік культуры Аўтаномнай Рэспублікі Крым Віталь Бартохаў, які цяпер узначальвае беларускае згуртаванне Алушты. Нядаўна ён наведаў Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом “Радзіма”. Госць нагадаў, што з сустрэчы ў Партэніце пачыналася і Алушцінскае таварыства — яно аформілася праз год. Яшчэ і сёння сябры згадваюць літаратурна-музычную кампазіцыю “Мне сняцца сны аб Беларусі” ў натхнёным выкананні Віталія Мікалаевіча. Тады сабралася крыху больш за 20 энтузіястаў з жаданнем зберагаць і прадаўжаць традыцыі і культуру свайго народа, перадаваць яе нашчадкам. А традыцыйныя беларускія ручнікі, якія ўпрыгожвалі залу бібліятэкі Партэніта, быццам выслалі “Сябрыне” добрую дарогу ў будучыню. Дарэчы, і цяпер да ўсіх сустрэч зала бібліятэкі ўпрыгожваецца ручнікамі: яны нібы на крылах пераносяць беларусаў на Радзіму.

На юбілейнай сустрэчы ў Партэніце землякоў віншавалі госці з Сімферополя: члены праўлення Саюза беларусаў Kryma Аляксандр Шамрук, Ніна Жу-

У замежжы ахвотна купляюць беларускае

Айчынныя тавары прыйшлі на рынкі новых краін

Гэтыя МАЗы адправіліся ў Казахстан сваім ходам

Мілена Ануфрыева

Геаграфію паставак беларускай прадукцыі папоўнілі Панама, Лаос, Французская Гвіяна, Гаяна, Албанія, Нідэрландскія Антыльскія астравы, Маўрыкій, Тога, Нігер, Уругвай. Летась павялічылася і наменклатура паставак у тыя дзяржавы, якія з’яўляюцца традыцыйнымі партнёрамі нашай краіны. Напрыклад, у 2008-м бе-

ларускія аўтобусы пастаўляліся ў Германію, Армению, Славакію, Латвію, Кубу, Венесуэлу, Швецыю, грузавыя аўтамабілі — у Анголу, Нідэрланды, ААЭ, Пакістан, Турцыю, трактары і седлавыя цягачы — у Анголу, Замбію, Нігерыю, Кот-д’Івуар, Турцыю, Карэю, Славенію. Рухавікі ўнутранага згарання пачалі экспартавацца ў Судан, Грузію, Гвінею, Румынію, Аўстралію, Кіпр, Аф-

ганістан, дарожная тэхніка — у Венесуэлу і Гану. Пашырылася геаграфія паставак тэлевізараў, мэблі, халадзільнікаў, лекавых сродкаў.

Паводле звестак Міністэрства статыстыкі і аналізу, усяго ў 2008 годзе Беларусь павялічыла аб’ём знешняга гандлю таварамі ў параўнанні з 2007 годам амаль на 40 працэнтаў, што склала звыш 72 мільярдаў долараў.

Каб памяталі...

У акцыі, прысвечанай 65-годдзю вызвалення вязняў фашысцкага лагера смерці “Азарычы”, удзельнічалі і ветэраны, і моладзь.

Арганізатары акцыі наладзілі экскурсію ў мемарыяльны комплекс “Азарычы” (Гомельская вобласць) для ветэранаў — былых вязняў фашысцкіх канцлагераў, а таксама для прадстаўнікоў моладзі Фрунзенскага раёна Мінска. Сярод удзельнікаў былі і цяжкія падлеткі. Па меркаванні прадстаўнікоў раённай інспекцыі па справах непаўналетніх, гэтая паездка дапаможа юнакам у выбары правільных жыццёвых арыенціраў.

Пачыналася акцыя з урачыстай цырымоніі ўскладання кветак ля Вечнага агню на Плошчы Перамогі ў Мінску. На месцы ж былога лагера смерці прайшоў траурны мітынг-рэквіем, а таксама адбылася экскурсія па мемарыяльным комплексе і музеі.

Гучалі песні Кабзара

Аліна Грышкевіч

У мінскім Доме дружбы прайшоў вечар, прысвечаны 195-годдзю з дня нараджэння Тараса Шаўчэнкі.

Такія творчыя сустрэчы праходзяць штогод. У іх падрыхтоўцы актыўны ўдзел прымаюць таварыства дружбы “Беларусь-Украіна”, пасольства Украіны, а таксама беларускія паэты.

Творы вялікага украінскага паэта гучалі са сцэны на беларускай, украінскай, армянскай, кітайскай, в’етнамскай, чэшскай і балгарскай мовах. Па словах старшыні праўлення Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі Ніны Івановай, Тарас Шаўчэнка з’яўляецца свайго роду візітнай карткай Украіны, гэтак жа як Янка Купала, Якуб Колас і Максім Багдановіч — для Беларусі. У нашай краіне ўстаноўлена шэсць помнікаў Т. Шаўчэнку, беларусы добра ведаюць яго творчасць.

Дапамога старанным

Сем праектаў сталі пераможцамі конкурса Фонда сацыяльнага развіцця Сусветнага банка і атрымаюць грантавую падтрымку.

Грант, у прыватнасці, будзе выдаткаваны пад праект “Бізнэс-Атланты”, распрацаваны грамадскім аб’яднаннем “Цэнтр падтрымкі і развіцця юнацкага прадпрыемства”. Пры яго рэалізацыі плануецца даць магчымасць студэнтам беларускіх ВНУ атрымаць навыкі вядзення бізнэсу.

Пераможцам конкурсу названы таксама праект, з дапамогай якога актывізуецца прадпрыемальніцкая дзейнасць у сельскай мясцовасці Чэрвенскага раёна. Падтрымку атрымае і ініцыятыва па навучанні ўдзельнікаў малога бізнесу новым умовам гаспадарання ў Віцебску.

Сустрэча ў бібліятэцы пасёлка Партэніт для беларусаў — як свято

коўская і прафесар Таўрычаскага нацыянальнага ўніверсітэта Міхаіл Юрахо. Апошні — вучоны, дзіцячы пісьменнік — падараваў бібліятэцы свае кнігі. Ад землякоў з Ялты выступалі старшыня сябрыны “Белая Русь”, член Саюза мастакоў Украіны, ён жа майстар дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва і ювелір Пётр Якубук і выкладчыца Ялцінскага гуманітарнага ўніверсітэта Ірына Чырыч — яна парадавала ўсіх добрымі песнямі. Гучалі беларускія песні і ў выкананні Ганны Песенкі з Малога Маяка. Творы сучасных паэтаў і кампазітараў Беларусі прадстаўлялі Наталля Маркевіч і Віталь Бартохаў, з цёплым словам да землякоў звярнулася старшыня Партэніцкага філіяла “Сябрыны” Зінаіда Пшонкіна.

Бібліятэка ў Партэніце — як родны дом для “Сябрыны”. Тут добразычліва ставяцца да бела-

Айчыннай з ліку беларусаў, ды і ўсіх франтавікоў, якія вызвалілі Беларусь.

Якраз 100 гадоў таму Максім Багдановіч упершыню наведаў сонечны паўвостраў. Прыезд у Ялту ў 1909 г. прыдаў новых сіл, напоўніў паэта здароўем, новымі эмоцыямі і ўражаннімі, у яго засталіся пра Крым добрыя ўспаміны. Тут нарадзіліся чудоўныя вершы, тут ён спаткаў сваё каханне. Адна з сустрэч беларусаў будзе прымеркавана і да гэтых памятных датаў.

А яшчэ ў “Сябрыне” шмат планаў па адраджэнні нацыянальных абрадаў і традыцый. Віталь Бартохаў раскажа, што многія алушцінскія беларусы цікавяцца работай суполкі і гатовы да яе падключыцца. Добрыя словы пачуў у свой адрас і сам В.Бартохаў, лаўрэат прэміі Максіма Багдановіча за ўклад у развіццё беларускай культуры. “Такое прызнанне маеі сціплай працы, удзячнасць сяброў даюць сілы, каб арганізоўваць і праводзіць новыя мерапрыемствы”, — прызнаўся крымскі госць у таварыстве “Радзіма”. А заповітае жаданне ў яго такое: правесці сёлета першы Міжнародны фестываль беларускай песні “Алушта збірае сяброў”, запрасіўшы на яго беларусаў з розных краін.

Галіна Навіцкая, каардынатар праектаў таварыства “Радзіма”

Каб са сталіцы выправіцца ў вандроўку па даўнейшым Ігуменскім павеце, трэба набрацца цяпер і вызначыць, куды ж плануем дарогу. На Уздзеншчыну?.. Таксама частка яе належала колішняму Ігуменскаму павяту. У Смалявічы — іншы зусім кірунак. Можна паехаць на Беразіно, зазірнуўшы спярша ў Чэрвень — колішні павятовы Ігумен... Але ж мы, давайце, зусім абмяжзем нашу вандроўку і, пакінуўшы тлумны Мінск, скіруем свой шлях на Пухавічы. Па дарозе зазірнём у Дукору. А назад будзем вяртацца праз Чэрвень. Не забудзем пры гэтым заехаць у Смалявічы.

Знічкі Айчыны

Алесь Карлюкевіч

Чатыры старажытныя мястэчкі. Адно калісьці было павятовым горадам, цяпер — раённы цэнтр Чэрвеньшчыны. Два іншыя — Дукора і Пухавічы — звычайныя вёскі. Праўда, з прэтэнзіяй на першыноўства ў краі. Пухавічы нават на пачатку 1920-х былі раённым цэнтрам. Але ўжо ў 1925-м мясцовая раённая сталіца з адпаведнымі ўстановамі пераехала ў суседнюю Мар’іну Горку. Хіба што Смалявічы сталі гарадскім пасёлкам...

Дык з якімі імёнамі, прыналежнымі да гісторыі на многія вякі, звязаны згаданыя паселішчы?..

Дукора. Актрыса Таццяна Бандарчык, пісьменнік Васіль Гарбацэвіч, мовазнаўца Марыя Жыдовіч... Іх век спрычыніўся да маляўнічага і шматлікага жыцця, калі мястэчка было ў эпіцэнтры сацыяльных і грамадскіх падзей на Міншчыне. Калі палац і сядзіба Оштарпаў, а затым Гарынгінаў прымалі ў сябе губернскаму эліту. Цяпер відаць толькі некаторыя сляды той былой архітэктурна-ландшафтнай славы. Стаіць яшчэ адзінокая вежа каля ранейшага ўезду ў панскую сядзібу. Кажуць, што мясцовы прадпрымальнік Уладзіслаў Гумоўскі марыць узнавіць сядзібу, робіць першыя крокі па гэтым шляху. Ёсць і флігель з тых даўніх часоў. Некалькі гадоў у ім месціўся Пухавіцкі раённы краязнаўчы музей, заснаваны Васілём Мікітавічам Свістунам, вядомым у краі збіральнікам гістарычнай памяці. Мо яшчэ вернуцца ў сцены флігеля экспанаты, якія раскажуць пра знакамітых ураджэнцаў хаця б аднаго Дукоры. Як, прыкладам, пра Марыю Андрэеўну Жыдовіч.

Няпроста пачынаўся яе шлях у навуку. У 1938 г. скончыла Мінскі педінстытут, працавала ў БДУ, у Інстытуце мовазнаўства Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, абараніла доктарскую дысертацыю, і ў 1959-м вярнулася ў род-

Пухавічы. 1918 г.

Ігумен. Чэрвень. Прачкі. Пачатак XX ст.

Смалявічы. Манастыр (мал. Н. Орды)

Пухавічы. Рынак. Пачатак XX ст.

Смалявічы. Рынак. 1918 г.

Smolewicze

Беразіно. Маёнтак графа Патоцкага. Пачатак XX ст.

Пухавічы, дзе школа працуе ажно з 1863 года, выправілі ў вялікае жыццё шмат цікавых людзей. Нагадаю імёны толькі некаторых з іх: член-карэспандэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі доктар медыцынскіх навук Арнольд Смейновіч, генерал-лейтэнант Яўген Мікульчык, кандыдат сельскагаспадарчых навук Аляксандр Матоха, кандыдат эканамічных навук Мікалай Свірыдаў, доктар палітычных і кандыдат філасофскіх навук прафесар Санкт-Пецярбургскага ўніверсітэта Мікалай Лабуш, акцёр-купалавец Аляксандр Лабуш... З Пухавічамі звязаны імёны пісьменніка Алеся Пальчэўскага, военачальніка, двойчы Героя Савецкага Саюза Якава Смушкевіча, лётчыка Героя Савецкага Саюза Мікалая Шута і нават Міхаіла Турэцкага, заснавальніка легендарнага арт-гурта “Хор Турэцкага”...

З Пухавіч вяртаемся на Блонь, а далей праз Турын — у Чэрвень, старажытны Ігумен. Тут да паслуг турыста — і краязнаўчы музей, і раённая бібліятэка, дзе працуюць цікаўныя да роднай гісторыі людзі, штогод ладзяцца краязнаўчыя чытанні, а пасля намаганнямі бібліятэкараў, аддзела культуры райвыканкама выдаюцца адмысловыя зборнікі матэрыялаў. Чэрвень — радзіма паэта-сатырыка Міколы Вяршыніна. Нездзе на старых Ігуменскіх могілках пахаваны рускі мемуарыст XIX стагоддзя Асінкрит Ламачэўскі. У 1865–1868 гадах ён быў мінскім губернскім паштмайстрам. У адстаўку па лініі штацкай выйшаў у званні сапраўднага стац-

кага саветніка. У 1869–1870 гадах — міравы пасрэднік Ігуменскага павята.

З Чэрвеня, калі ехаць па Магілёўцы, мы і патрапім у Смалявічы. Тут нас чакае сустрэча са старажытным паркам, палацам, які некалі належаў Манюшкам, затым Ваньковічам. Цяпер у Смалявічах працуе музей Хаіма Суціна, які з’яўляецца ўраджэнцам паселішча. Рэдка згадваецца ў дачыненні да Смалявіч імя слаўтай актрысы Фаіны Ранеўскай. А між тым яе родавыя карані — якраз на Ігуменшчыне, яе бацька, Гірш Хаімаў Фельдман, — мешчанін мястэчка Смалявічы Ігуменскага павята. На пачатку XX ст. Фельдманы валодалі многімі будынкамі, свірнамі, аптовай крамай і нават параходам “Святы Мікалай” у Екацярынаслаўлі, а затым у Екацярынадары. А спярша ўсё ж былі Смалявічы... З гістарычнай памяці пра Смалявічы канца XIX ст.: “...95 двароў, 500 жыхароў, дзейнічалі валасное праўленне, 3 праваслаўныя царквы, мусульманская мячэць, касцёл, 3 яўрэйскія малітоўныя дамы... “Паводле перапісу 1877 года значыцца і “...прыёмны пакой на 2 ложка для хворых...” Сёння ў гарадскога пасёлка Смалявічы — зусім іншая гісторыя, зусім іншы адметнасці. Але па-ранейшаму старыя жыхары мястэчка ўважлівыя да сваёй гісторыі, помняць і старыя вулачкі, і многія падзеі. Так што не здзіўлюся, калі поруч з музеем Суціна ў Смалявічах з’явіцца з часам і краязнаўчы музей. Тым болей, што пачатак пакладзены: у Смалявіцкай СШ №1 намаганнямі найперш дырэктара Івана Паўлавіча Ярашэвіча вядзецца вялікая краязнаўчая, пошукавая праца.

ны ўніверсітэт, стала прафесарам. Вывучала гісторыю беларускай мовы. Марыя Андрэеўна — адна з укладальніц “Слоўніка гаворак цэнтральных раёнаў Беларусі”. Асаблівыя заслугі М.Жыдовіч — у зборы дзіялектных слоў. У 1970 годзе выдавецтва БДУ выпусціла першы “сшытак” мінска-маладзечанскіх гаворак. Марыя Андрэеўна — сярод укладальнікаў. Са ста шаснаццаці адрасоў, дзе ўлісаны словы і выразы, загадкі, фразеалагічныя спалучэнні, — восем пухавіцкіх паселішчаў. І, канешне ж, родная для даследчыцы Дукора, а таксама суседнія Харавічы. Ды і блізкія, недалёкія да Дукоры, да Пухавіччыны паселішчы — Турэц, Рудня... Чытаю “дукорскія” фразеалагізмы — ёмка, каларытныя, сакавітыя... Здаецца, словы пра-

меняць, іскрацца, настолькі шматбасжны ў іх змест: “Як пакорміш, так паедзяш”, “шыць аўсяным штыхам”, “хоць плач, хоць скач”, “хто пытае, той ня блудзіць”...

Наслухаўшыся дукорскай гаворкі, выправімся ў Пухавічы. Цяпер паселішча абмяне дарога на Бабруйск і Гомель. А некалі тракт ішоў праз саменькае мястэчка, высцеленае брукаванкай з каменя. І нават я з 1970-х гадоў памятаю тую брукаванку. Праўда, ужо не на цэнтральнай, а цяпер — Савецкай вуліцы, якая і тады была заасфальтавана. Каменне адбівала сонечныя восеньскія зайчыкі па вуліцы Кастрычніцкай, непадалёку ад месца, дзе ў XIX і на пачатку XX стагоддзя ладзіліся кірмашы. Адзін са здымкаў з калекцыі У. Ліхадзедава якраз і вяртае ў тых часы.

© В поісках
утрачэннаго

Паштоўкі
з калекцыі
Уладзіміра
Ліхадзедава

Творчае крэда мастачкі

На выставе ў Магілёве прадстаўлены работы Галіны Конанавай

Сярод наведвальнікаў выставы пераважаюць жанчыны

Сяргей Кулягін

Жаночы вобраз стаў своеасаблівым творчым крэда яшчэ ў самым пачатку кар’еры гэтай мастачкі. Дыпломная праца выпускніцы мінскага тэатральна-мастацкага інстытута (цяпер Беларуская акадэмія мастацтваў) была таксама прысвечана жанчыне і звалася “У

краі блакітнага ільну”. Цяпер гэта палатно знаходзіцца ў калекцыі Магілёўскага абласнога мастацкага музея. “Мае герані — гэта сучасныя жанчыны, асобы з багатым унутраным светам, у якім можна запазычыць натхненне. Я не прыязямлю жаночы вобраз, я паэтызую яго, я яго спяваю!” — падкрэсліла мастачка.

Асноватворным у сваіх малюнках Галіна Конанова лічыць колер. “Для мяне не сюжэт важны. Я усё адчуваю колерам, пачынаючы ад эмоцый і заканчваючы канцэпцыяй”, — адзначае яна. У мастачкі ёсць нават цыкл работ “Каляровы настрой”. Пры гэтым у дрэнным настроі майстар ніколі не працуе. Яна лічыць, што,

паколькі мастак мае зносіны з глядачом пры дапамозе малюнкаў, то можа перадаць глядачу сваю энергетыку.

Малюнкі Галіны Конанавай знаходзяцца ў фондах Беларускага саюза мастакоў, Міністэрства культуры Беларусі, а таксама ў прыватных калекцыях у Беларусі, Расіі, Францыі, ЗША і Германіі.

Вясёлая калекцыя

Таццяна Пастушэнка

Рэдкія фігуркі вясёлых людзей з бронзы, керамікі і шкла з унікальнай калекцыі заслужанага артыста Расіі, вядомага цыркавога акрабата і рэжысёра Мікалая Чалнакова выстаўлены ў Нацыянальным музеі гісторыі і культуры Беларусі.

“Будучы прафесійным актёрам і гімнастам, гастралючы з цыркам у розных краінах, я быў улюбёны ў

клаўнаду, блазнаванне. А вось стаць клоўнам, на жаль, у мяне не атрымалася. І свае нерэалізаваныя магчымасці я ператварыў у калекцыю статуэтак, якія аднойчы вырашыў паказаць глядачам”, — расказаў гісторыю з’яўлення незвычайнай калекцыі Мікалай Чалнакоў.

Першы экспанат калекцыі быў набыты ім у Нью-Ёрку. Далей яе папаўнялі статуэткі, набытыя ў тых краінах, у якіх праходзілі гастролі цырка. Сёння збор налічае каля 500 клоўнскіх статуэтак, а яго ўладальнік ува-

ходзіць у пяцёрку сусветна вядомых збіральных па гэтай тэматыцы.

Мінулым летам Мікалай Чалнакоў падарыў бронзавую скульптуру клоўна Віцебску. Дабрадушны блазан з гармонікам і верным пудзельем “пасяліўся” недалёка ад Летняга амфітэатра — галоўнай сцэнічнай пляцоўкі Міжнароднага фесту мастацтваў “Славянскі базар у Віцебску”. Скульптура “Вулічнага вясёлага клоўна” была выканана па заказе Мікалая віцебскім скульптарам Іванам Казаком.

Свята з ірландскім акцэнтам

Іван Ждановіч

У Мінску сябры з Ірландыі сёлета падрыхтавалі да Дня святога Патрыка вечарыну ў Доме дружбы. А моладзь весела прайшла па горадзе парадом з ірландскімі сцягамі. Трэцім складнікам свята стаў Фэстываль ірландскай культуры, ужо чацвёрты па ліку, у Палацы моладзі.

“Мы любім ірландскую культуру, таму не першы год адзначаем Дзень святога Патрыка ў Беларусі, — гаварыла, адкрываючы вечарыну ў Доме дружбы, намеснік старшыні таварыства “Беларусь — Ірландыя”, старшыня праўлення Дзіцячага фонду духоўнага і культурнага адраджэння “Сакавік” Марыя Міцкевіч.

— Людзі гэтай краіны блізкія нам па духу. Мы ўдзячны гасцінным ірландскім сем’ям за тое, што ў іх кожны год адпачываюць і аздараўліваюцца сотні беларускіх дзяцей”.

Выступаюць артысты фолк-групы “Рагнеда”

Артысты Новага драматычнага тэатра паказалі на вечарыне ўрыўкі з спектакля “Каралева прыгажосці” па п’есе драматурга Марціна Мак-Донаха. Было відаць, што ак-

цэры на чале з рэжысёрам Дзянісам Нупрэічыкам стварылі вельмі душэўны спектакль, прэм’ера яго адбудзецца хутка на сцэне Палаца культуры прафсаюзаў. Арыгінальны, жывы

пераклад п’есы на беларускую мову зрабілі Міраслава і Міхась Шавыркыны. Быў на вечарыне, а таксама паказваў прысутным, як гучыць яго родная мова і зухавата танцаваў пад

музыку ансамбля “Рагнеда” ірландзец Лім О’Мара. Былы настаўнік, дырэктар пачатковай школы з Ірландыі цяпер стала жыве ў Беларусі, пры яго ўдзе- рэалізоўцца значныя ір-

Лім О’Мара і Міхась Міцкевіч на свяце ў Доме дружбы

ландска-беларускія гуманітарныя праекты.

Сваімі ўражаннямі пра леташнія выступленні ў Ірландыі падзяліліся артысты фолк-кантры-групы “Рагнеда”. Яны, аднымі

РОДНАЯ МОВА

Пра што слова гаворыць

Гэтая рубрыка прысвечана моўным скарбам нашай спадчыны і спрэчным пытанням, што ўзнікаюць пры размове па-беларуску

Беларуская мова вельмі багатая. Часам для абазначэння аднаго паняцця існуе да дзесятка слоў. Безумоўна, далёка не кожны ведае ўсе сінонімы. Аднак, відаць, кожны пагодзіцца, што прыемна гутарыць з чалавекам, які валодае багатым лексіконам.

Пачалася каляндарная вясна, аднак гэта не значыць, што з яе прыходам адразу сходзіць снег і становіцца цёпла. Гэтая пара, дарэчы, вельмі небяспечная. Лёд на рэках растае, і можна трапіць у палонку. Слова палонка ў беларускай мове абазначае незамерзлае або расталае месца на ледзяной паверхні ракі ці возера, а таксама спецыяльна прасечаную адуліну ў лёдзе. Яно мае шэраг сінонімаў. Сярод іх — словы проламка і пелька.

А яшчэ не варта пакуль здымаць футра. Дарэчы, не ўсім вядома, што футра — гэта і шэрсць жывёл, і вырабленая шкура пушнога зверу, і зімовая вопратка з такой шкуры. Некаторыя называюць гэтыя паняцці словам мех. Між тым, мех, мяшок — гэта мера для чаго-небудзь сыпучага, а таксама — від тары з палатна.

У любой мове, у тым ліку і беларускай, ёсць пласт слоў, нацыянальная

адметнасць якіх выяўляецца ў немагчымасці знайсці ім іншамоўны аднаслоўны адпаведнік. Яны могуць абазначаць характэрныя толькі для пэўнай культуры прадметы і паняцці: напрыклад, нацыянальныя стравы, традыцыі.

У кожнай мове ёсць таксама спецыфічныя мадэлі слоў. Што датычыцца беларускай мовы, то адна з такіх — утварэнне дзеясловаў закончанага дзеяння пры дапамозе некаторых прыставак.

Зняйкавець, знявольіць, знепрытомнець — яркія прыклады гэтай мадэлі. Прыведзеныя словы — узоры каларытнай беларускай лексікі. Раслуначу іх. **Зняйкавець** — гэта тое ж, што і разгубіцца; **знявольіць** — пазбавіць свабоды; **знепрытомнець** — самлець. Істотна, што на рускую мову яны перакладаюцца не адным словам, а спалучэннямі. Так, **зняйкавець** па-руску — *почувствовать неловкость*, **знявольіць** — *лишить свободы*, а беларускаму **знепрытомнець** у рускай мове адпавядае словазлучэнне *потерять сознание*.

Ведайце асаблівасці сваёй мовы і поўніце карыстаючыся яе багаццем.

Падрыхтавала
Вераніка Бандаровіч